

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATING THE EFFECTS OF TFRS 16 LEASES ON THE FINANCIAL STRUCTURES AND PERFORMANCES OF THE COMPANIES LISTED ON BORSA ISTANBUL

Prof. Dr. Fatma PAMUKÇU²
Ayşenur İBİŞ OĞUZ³

Özet

TFRS 16 Kiralamalar Standardı, kiracılar açısından tek bir muhasebeleştirme modeli getirmekte olup, kiracıların kiralama işlemlerine ilişkin olan 12 aydan uzun süreli varlık ve yükümlülüklerini finansal tablolara almasını öngörmektedir. Bunu sağlamak amacıyla kiracıların kiralamaya ilişkin varlığı kullanım hakkı varlığı olarak, kiralamaya ilişkin borçlarını ise kira ödemeleri şeklinde yükümlülük olarak finansal tablolarına alması gerekmektedir. TFRS 16 öncesinde yürürlükte olan TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı ise kiralama işlemlerini kiracılar açısından finansal kiralamalar ve faaliyet kiralamaları şeklinde sınıflandırmış olup, finansal kiralamaların finansal tablolara alınmasını, faaliyet kiralamalarının ise finansal tablo dipnotlarında raporlanması öngörmüştür. Diğer bir ifadeyle, TMS 17'ye göre faaliyet kiralamaları bilanço dışı kalemler olarak nitelendirilmiştir. TFRS 16'ya geçişle birlikte faaliyet kiralamalarının da finansal tabloların içeriğinde raporlanması zorunlu hale gelmiştir. Bu durum şirketlerin finansal yapılarını ve performanslarını etkileyecek önemli bir değişikliktir. Bu çalışmanın amacı bilanço dışı bırakılan kiralamalarla ilgili teorik çerçeveyi esas almak suretiyle, TFRS 16 kapsamında öngörülen yeni kiralama modelinin uygulanması ile birlikte faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmasının şirketlerin finansal yapılarında ve performanslarında yaratacağı muhtemel etkilere ilişkin sonuçları ortaya koymaktır. Çalışma, yapılan ampirik bir analiz aracılığıyla bu değişikliğin şirketlerin finansal yapı oranlarına ve finansal performans oranlarına olan etkisini göstermektedir. Çalışmanın bulgularının kiralama muhasebesi üzerine yürütülen tartışmalar ile muhasebe meslek mensuplarının ve standart koyucu kuruluşların yaptığı çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: TFRS 16, Kiralama Muhasebesi, Faaliyet Kiralamaları, Finansal Oranlar

Jel Sınıflandırması: M40, M41, M48

¹ Bu çalışma, Ayşenur İbiş Oğuz'un Prof. Dr. Fatma Pamukçu'nun danışmanlığında hazırladığı "TFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin Finansal Tablolarında ve Finansal Oranlarındaki Etkisinin İncelenmesi" başlıklı Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman Doktora Programı yayımlanmamış doktora tezinden türetilmiştir.

² Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman ABD, İstanbul, Türkiye. fpamukcu@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0228-230X

³ Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, Muhasebe ve Finansman Doktora Programı, İstanbul, Türkiye. ayse.nur90@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8479-0577

Abstract

TFRS 16 Leases Standard introduces a single accounting model for lessees and requires them to recognize the assets and liabilities related to lease transactions with a term of more than 12 months. To meet this, lessees should recognize the asset related to leasing as a right-of-use and the debts associated with leasing as an obligation of lease payments. TAS 17, which is effective before TFRS 16, classified lease transactions for lessees into financial leases and operating leases, and required financial leases to be recognized; however, operating leases to be reported in the footnotes of the financial statements. In other words, operating leases were defined as off-balance sheet items. With the transition to TFRS 16 reporting operating leases in the financial statements becomes compulsory. This situation is an important change that will affect the companies' financial structures and performances. The objective of this study is to provide the findings related to the potential effects of recognizing operating leases on the companies' financial structures and performances with the application of the new leasing model required within the scope of TFRS 16 by considering the theoretical framework regarding off-balance sheet leases. It reveals the impact of this change on financial structure ratios and financial performance ratios via empirical analysis. The findings of this study are expected to contribute to the lease accounting debates and studies conducted by accounting professionals and standard setters.

Keywords: TFRS 16, Lease Accounting, Operating Leases, Financial Ratios

Jel Codes: M40, M41, M48

1. GİRİŞ

Kiralama, kiralamaya konu olan varlığın yasal sahibi olan kiralayan tarafından, taraflarca anlaşılan süre boyunca, varlığın kullanım hakkı üzerinde tek seferde veya çok seferde yapılan ödemeler karşılığında, ilgili varlığın kullanıcısı olan kiracıya aktarılmasının sağlandığı bir anlaşma türü olarak tanımlanmaktadır (Elliott ve Elliott, 2017). Diğer bir ifadeyle kiralama sözleşmesi aracılığıyla varlığın mülkiyeti el değiştirmemekte, ancak kullanım hakkı geçici bir süreliğine kiracıya aktarılmaktadır (Örten ve Karapınar, 2013). Dolayısıyla kiralama, varlığın kullanım hakkının elde edilmesinde satın alma yerine başvuru alternatif bir finansman yöntemidir.

Kiralama işlemlerine ilişkin hizmetler finansal şirketler veya kiralama şirketleri gibi ihtisas şirketleri tarafından verilmektedir. Bu sayede kiralama işlemleri yeni bir ürünün oluşturulmasına veya elde edilmesinde yararlanılacak kaynakların geleneksel şekilde finanse edilmesine alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu işlemler uzun dönemler boyunca iktisadi karar vericiler tarafından kullanılmış olup, günümüzde uluslararası piyasalarda oldukça

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

talep gören bir ürün haline gelmiştir. Bu nedenle kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda raporlanması kiralama işlemine dahil olan şirketler açısından oldukça önemli hale gelmiştir.

13 Ocak 2016 tarihinde IASB tarafından kiralama işlemlerine ilişkin IFRS 16 Leases adı altında yeni bir standart yayımlanmış olup, bu standardın 1 Ocak 2019 ve sonrasındaki hesap dönemlerinde geçerli olması öngörülmüştür. Türkiye’de ise bu standart KGK tarafından TFRS 16 Kiralamalar adı altında 31.12.2018 tarihinden itibaren geçerli olmak suretiyle 29826 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Böylece TFRS 16, kendisinden önce yürürlükte olan TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı’nın yerini alan standart olmuştur.

TFRS 16, kiracılar tarafından yapılan kiralamaların finansal tablolara alınmasına ilişkin uygulamalara önemli değişiklikler getirmiştir. TFRS 16’dan önce yürürlükte olan TMS 17’ye göre, kiracıların kiralama işlemleri finansal kiralama ve faaliyet kiralaması olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Finansal kiralama, “belirli bir süre için kiralayan ve kiracı arasında düzenlenen, üreticiden kiracı tarafından seçilip kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir anlaşma” olarak tanımlanmaktadır (Erol vd., 2011: 32). Faaliyet kiralaması ise, kiralayanın bir malı, mülkiyetini korumak suretiyle ekonomik ömründen daha kısa bir süreliğine ve kira ödemeleri karşılığında kiracıya bıraktığı bir kiralama anlaşması olarak tanımlanmaktadır (Şentürk, 2016). Finansal kiralama ile faaliyet kiralaması arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar genel olarak sahiplik, kiralanan varlığa ilişkin risklerin kime ait olduğu, satın alma seçeneği ve bu kiralamaların kiracılar tarafından finansal tablolara alınması gibi faktörler açısından ortaya çıkmaktadır. Özellikle bu kiralama türlerinin kiracılar tarafından finansal tablolara alınması konusu TFRS 16 tarafından yapılan önemli bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.

TMS 17’ye göre faaliyet kiralamalarına ilişkin yapılan kira ödemelerinin doğrusal bir şekilde kira dönemi boyunca gider olarak kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda raporlanması öngörülmüştür. Yine aynı standarda göre bu tür kiralamaların finansal durum tablosunun dipnotlarında açıklanması gerekmektedir. Dolayısıyla bu düzenleme faaliyet kiralamalarına ilişkin tutarların finansal durum tablosu dışında raporlanmasını ortaya çıkaran bir düzenlemedir (KGK, 2008).

TFRS 16 ise, 12 aydan daha uzun süreli faaliyet kiralamalarının kiracı tarafından finansal durum tablosuna alınmasını öngörmektedir. Bu noktada hem TMS 17’nin hem de TFRS 16’nın finansal kiralamaların tamamını finansal tablolara alan bir yaklaşımı benimsediğini belirtmek

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

yerinde olacaktır. Böylece TFRS 16'nın faaliyet kiralamalarına ilişkin olarak yeni bir muhasebe modelini uygulamaya kazandırdığı anlaşılmaktadır (KGK, 2018a).

Finansal tablo kullanıcıları açısından finansal tablolarda yer alan bilgilerin bir anlam ifade etmesi için birtakım niteliksel özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlar faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri olarak nitelendirilmekte olup, finansal bilgilerin finansal tablo kullanıcılarına fayda sağlayabilmeleri için niteliksel olarak ihtiyaca ve gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, zamanında sunulan ve anlaşılabilir bilgiler olması beklenmektedir (KGK, 2018b). Finansal bilgilerin bu özelliklere sahip olmasını sağlayabilmek için finansal tablo kalemlerinin ölçülmesi, değerlendirilmesi, muhasebeleştirilmesi ve raporlanması açısından birtakım yaklaşımlar benimsenmektedir. TFRS 16 tarafından geçmişte faaliyet kiralamalarına ilişkin ayrımı ortadan kaldırmak suretiyle tüm kiralama işlemleri için tek bir muhasebe modelinin geçerli kılınmasının bu yaklaşımlardan biri olduğunu ifade etmek mümkündür.

TMS 17'nin geçerli olduğu dönemlerde faaliyet kiralamalarının finansal durum tablosu dışında bırakılması, yüksek düzeyde faaliyet kiralaması yapan şirketlerin bu kiralama türüne konu olan varlık ve yükümlülüklerine ilişkin tutarları bir tür “bilanço dışı finansman” olarak kullanmak suretiyle finansal durum tablosu dışında tutmasına yol açmıştır (Abdel-Khalik, 1981; Imhoff vd., 1991; Duke vd., 2009). Bu durum, finansal tablo kullanıcıları açısından bu finansman şeklini uygulayan şirketlerin finansal bilgilerinin faydasız hale gelmesine neden olmuştur. Finansal tablo kullanıcıları finansal durum tablosu dışındaki faaliyet kiralamalarını takip edebilmek amacıyla çeşitli yöntemlere başvurmuş olup, bunlar genellikle yanlış kararlar alınmasına neden olan yöntemler haline gelmiştir (Raoli, 2021).

TFRS 16'nın faaliyet kiralaması ve finansal kiralama şeklindeki sınıflandırmayı ortadan kaldırması ve faaliyet kiralamalarının finansal durum tablosuna alınmasını öngören düzenlemeleri, şirketlerin finansal yapıları ve performansları üzerinde önemli düzeyde değişiklikler olmasına neden olacak düzenlemelerdir. Bu çalışmanın amacı, TFRS 16 kapsamında öngörülen yeni kiralama modelinin uygulanmasıyla birlikte faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmasının şirketlerin finansal durum ve finansal performans oranlarında yarattığı etkilere ilişkin sonuçları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada model değişikliği sonucunda kiracı olarak faaliyet kiralaması yapan şirketlerin finansal yapıları ve finansal performanslarında TFRS 16 öncesinde ve sonrasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmektedir. Bu kapsamda Borsa İstanbul'da yer alan

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

147 şirketten oluşan bir örneklem üzerine ampirik bir analiz uygulanmış, şirketlerin finansal yapılarında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir fark tespit edilememiş; ancak finansal performanslarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Çalışma, gerçek şirketler tarafından düzenlenen finansal tablo ve raporları esas aldığından, çalışma kapsamında elde edilen bulguların kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması üzerine yapılan teorik ve ampirik araştırmalara, yeni bir muhasebe standardının uygulanmasının yarattığı zorlukları dikkate alan çalışmalara, kiralama muhasebesi kayıtları yapan muhasebe meslek mensuplarına ve yeni bir standardın uygulama öncesi ve sonrası etkilerine ilişkin olarak standart koyucu kuruluşlar tarafından yapılması muhtemel çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmanın ilerleyen bölümleri şu şekilde düzenlenmiştir: İkinci bölümde faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınmasının etkilerini ele alan literatürdeki çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmalar doğrultusunda oluşturulan hipotezlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde hipotezlerin test edilmesinde esas alınan veriler ile bu verilerin analizinde yararlanılan yöntemle ilgili bilgiler yer almaktadır. Dördüncü bölümde yapılan analizin bulgularına ve son olarak beşinci bölümde ise çalışmanın sonuçlarıyla ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI VE HİPOTEZLER

Faaliyet kiralamalarının finansal durum tablosuna alınmasının, şirketlerin finansal göstergelerine olan etkilerini analiz eden en eski çalışmanın Nelson (1963) tarafından yapıldığını ifade etmek mümkündür (Raoli, 2021). Bu çalışma bilanço dışı kiralamaların bilançoya alınmasının finansal oranların güvenilirliğini önemli düzeyde artırdığını ortaya koymuştur (Nelson, 1963). Ayrıca Imhoff vd. (1991) benzer bir yaklaşımı kullanmak suretiyle faaliyet kiralamalarının finansal tabloların içeriğine dahil edilmesiyle birlikte finansal tablolar üzerinde oluşturacağı muhtemel etkiyi ölçmek amacıyla aktifleştirme modeli adı verilen bir model oluşturmuşlardır. Bu iki çalışma öncülüğünde faaliyet kiralamalarının bilançoya alınması varsayımı altında finansal oranların nasıl etkileneceği konusunun yaygın bir şekilde işlendiği görülmektedir.

Imhoff vd. (1991) faaliyet kiralamalarıyla ilgili varlıkların, yine faaliyet kiralamalarıyla ilgili yükümlülüklerin genellikle yüzde 60'ı ile yüzde 80'i arasında bir kısmını oluşturduğunu ve böylece faaliyet kiralamalarının bilançoya alınması suretiyle varlık olarak raporlanacak finansal tablo unsurlarının tutarını tahmin etmişlerdir. Bu çalışmada yapılan analizlerin daha çok bilanço

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

üzerindeki etkilere odaklandığı, gelir tablosu üzerindeki etkileri dikkate almadığı anlaşılmaktadır. 1997 yılında ise gelir tablosu etkilerini de esas alan yeni bir çalışma yayımlanmıştır (Imhoff vd., 1997). Her iki çalışmada da esas alınan ampirik yaklaşım sonucunda yapısal aktifleştirme modeli adı verilen bir model geliştirilmiş ve bu model sonraki çalışmalar açısından genel kabul görmüş bir model haline gelmiştir. Bu model bilanço dışı kiralamaların bilançoya dahil edilmeleri halinde finansal tablolar üzerindeki etkileri tahmin etmeye yarayan bir modeldir. Bazı çalışmalar bu modeli esas almak suretiyle sektörel analizler yapmıştır. Örneğin, Duke vd. (2009) kamu hizmetleri ve bankacılık sektörleri, Singh (2011) restoran işletmeleri üzerine çalışmışlardır. Özellikle Mulford ve Gram (2007) perakendecilik sektöründeki şirketlerin finansal durumlarının önemli ölçüde bozulacağını ve vergi öncesi kârlarının azalacağını öngörmüştür.

Literatürde yapısal aktifleştirme modelinin kendisini veya farklı versiyonlarını esas alan bazı çalışmalar faaliyet kiralamalarının bilanço dışı bırakılmasının şirketlerin kârlılığını olumlu yönde etkilediğini; ancak likidite ve borç risklerini ise olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Hatta farklı muhasebe sistemlerinin benimsendiği ABD, Kanada, Yeni Zelanda gibi ülkeler ile Avrupa ülkeleri açısından bu modelin uygulanması benzer sonuçların elde edilmesiyle sonuçlanmıştır. Örneğin, Grossman ve Grossman (2010) 2009 yılı itibarıyla Fortune 550 kapsamında yer alan ilk 200 şirket üzerine yapısal aktifleştirme modelinin uygulanması üzerine bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmaları ve iskonto edilmeleri durumunda örnekleme yer alan şirketlerin 60'ının kısa vadeli yabancı kaynaklarının yüzde 5'ten daha düşük seviyede artacağını, iskonto edilmemeleri durumunda ise 70 şirketin kısa vadeli yabancı kaynaklarının yüzde 5'ten daha düşük seviyede artacağını göstermişlerdir. Ayrıca 13 şirketin kısa vadeli yabancı kaynaklarında en az yüzde 10 oranında bir artışın meydana geleceği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer sonuçlara Bennet ve Bradbury (2003) tarafından yapılan çalışmada da ulaşıldığı görülmüştür. Bu çalışmada, söz konusu bulgulara ek olarak Yeni Zelanda'da bulunan şirketlerden oluşan bir örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada faaliyet kiralamalarının bilançoya alınması halinde şirketlerin kaldıraç oranlarının yanı sıra likidite ve kârlılık oranlarında da azalmaya neden olacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Durocher (2008), yapısal aktifleştirme modeline faiz oranı, kiralanan varlığın toplam kiralama süresi, kiralamanın sona erme tarihi, kalan kiralama süresi ve kurumlar vergisi oranı değişkenlerini eklemiştir. Bu değişkenlerin eklenmesi suretiyle modelin gelişmesine katkıda bulunmuş olup, araştırma kapsamında bulunan tüm sektörler açısından toplam borçların toplam

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

varlıklara oranının yaklaşık yüzde 62 artacağını tahmin etmişlerdir. Bununla birlikte perakendecilik, petrol, gaz ve finansal hizmetler sektörlerinde aktif kârlılık, özkaynak kârlılık ve hisse başına kazanç oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratacağını göstermişlerdir.

Jesswein (2009) ABD'de finans sektörü dışında faaliyet gösteren şirketler üzerine yaptığı çalışmada şirketlerin finansal yapılarının ve kârlılıklarının önemli düzeyde etkileneceğini tahmin etmiştir. Wong ve Joshi (2015) hisse senetleri Avustralya borsası ASX'te işlem gören şirketler üzerine yaptıkları çalışmada şirketlerin toplam aktif, toplam yükümlülük ve özkaynaklarında meydana gelecek değişmelerin literatürde yer alan bazı çalışmalarda (Beattie vd., 1998; Bennet ve Bradbury, 2003) belirtildiği kadar önemli düzeyde gerçekleşmeyeceği sonucuna ulaşmışlardır. Aynı çalışmada borç-özkaynak, toplam yabancı kaynak-toplam aktif ve aktif kârlılık oranlarının olumsuz yönde etkileneceği tahmin edilmiştir. Elde edilen bu bulgular varlıkların kullanım hakkı tutarı ile aktif kârlılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Graham ve King (2011) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile uyumludur.

Yapısal aktifleştirme modelinin Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren şirketler üzerine uygulanmasıyla ilgili olarak da literatürde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, Beattie vd. (1998) İngiltere'de faaliyet gösteren şirketler üzerine yaptıkları çalışmada faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmasının şirketlerin kâr marjı, aktif kârlılık oranı, aktif devir hızı ve özkaynakların toplam borçlara oranı gibi oranlar üzerinde önemli düzeyde etki yaratacağını ortaya koymuşlardır. Goodacre (2003) perakendecilik sektörünün 1994-1999 dönemi tutarlarını esas aldığı çalışmasında faaliyet kiralamalarından doğan yükümlülüklerin, uzun vadeli yükümlülüklerin yaklaşık 3,3 katı olduğunu bulmuştur. Ayrıca faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmasının şirketlerin bazı finansal oranlarını ve derecelendirme işlemlerini önemli düzeyde etkileyeceği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç Fülbier vd. (2008) ve Branswijck vd. (2011) tarafından Almanya, Belçika ve Hollanda'da faaliyet gösteren şirketleri esas alarak yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerdir. Bu çalışmalar, şirketlerin kârlılıklarının azalacağını ve yükümlülüklerinin artacağını öngörmüştür. Ayrıca bu durumun bazı sektörler üzerinde daha fazla etki yaratacağını ortaya koymuştur. Örneğin; Almanya'da moda ve perakendecilik sektörlerinin, Belçika ve Hollanda'da ise üretim sektörünün bu etkileri hissedecek olan sektörler olduğunu ifade edilmiştir. Yine Avrupa ülkelerini esas alan ve Fitó vd. (2013) ile Pardo Pérez vd. (2015) tarafından yapılan çalışmalarda şirketlerin kârlılıklarının ve likiditelerinin azalacağı ve borçlarında artış olacağı sonucuna ulaşmışlardır.

UFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Fafatas ve Fischer (2016) sermaye yoğun şirketlerin faaliyet kiralamalarını bilançoya almaları durumunda faiz ve vergi öncesi kârın toplam aktiflere oranının, aktif kârlılık oranının ve yatırılan sermayenin getiri oranının önemli düzeyde azalacağını göstermişlerdir.

Joubert vd. (2017), Morales-Diaz ve Zamora-Ramirez (2018), Giner vd. (2019) ve Veverková (2019) tarafından yapılan çalışmalar ise doğrudan UFRS 16'nın şirketlerin finansal tabloları üzerinde yaratacağı muhtemel etkileri esas almaktadır. Bu çalışmalarda faaliyet kiralamalarının finansal durum tablosuna alınması durumunda daha önceki çalışmalarda ele alınan finansal oranlar üzerinde yaratacağı muhtemel etkiler tahmin edilmiştir.

Faaliyet kiralamalarının bilançoya dahil edilmesiyle ilgili olarak Türkiye'de de çok sayıda çalışma yapılmıştır. Örneğin, Sarı vd. (2016) Borsa İstanbul perakendecilik sektöründe yer alan şirketlerin toplam yükümlülüklerinin toplam aktiflere oranının önemli düzeyde etkilenmeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Aslan (2018) faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmasının kiracı işletmelerini nasıl etkileyeceğini UMS 17 ve UFRS 16 arasında kıyaslamalar yapmak suretiyle araştırmıştır. Bu standartların uygulama farklılıkları örnekler yardımıyla açıklanmış ve ilgili işletmelerin faiz, vergi ve amortisman öncesi kârlarında, kaynak yapısı içinde borç oranlarında, amortisman ve finansman giderlerinde artışa neden olacağı saptanmış ve bu şirketlerin faaliyet kiralaması yapmayan şirketlere göre mali yapı oranlarının yüksek, cari oranlarının düşük olacağını ortaya koymuştur.

Akbulut (2018) yapısal aktifleştirme modelini kullanmak suretiyle UFRS 16 gereğince meydana gelen değişikliklerin finansal tablolar ve oranlar üzerine olan etkilerini incelemiştir. Bu çalışmada Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin 2015 ve 2016 yıllarına ilişkin finansal verileri esas alınarak faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınmasından önce ve sonraki aktif kârlılığı, borçların özkaynaklara ve aktiflere oranı, özkaynak kârlılığı ve kaldıraç oranları ve bunlardaki değişim incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda toplam aktif ve yükümlülüklerin artacağı, aktif kârlılığının azalacağı, borçların özkaynaklara oranı ile borçların aktiflere oranının artacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş vd. (2017) Bimeks A.Ş. ve Pegasus A.Ş.'nin 2015 yılı verilerini kullanmak suretiyle UFRS 16'nın etkilerini incelemiştir. Buna göre, ilgili şirketlerin borçlanma oranlarının önemli düzeyde artacağı, perakende sektöründe faaliyet gösteren Bimeks A.Ş.'nin kârlılığının artacağını; ancak bir havayolu şirketi olan Pegasus A.Ş.'nin kârlılığının azalacağını tahmin etmişlerdir. Benzer sektörlerde faaliyet gösteren ancak daha fazla sayıda şirketi esas alan bir çalışma Özdoğan ve Uygun (2020) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Borsa İstanbul'da yer alan şirketlerin sektör ortalamalarını IASB tarafından yayımlanan etki raporundaki sektör

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

ortalamaları ile kıyaslamışlar ve perakende, havacılık ve sağlık sektörlerinin diğer sektörlerle göre daha fazla etkileneceğini ortaya koymuşlardır. Ayrıca finansal oranlar açısından en yüksek oranlara sahip üç şirketin faaliyet kiralaması kapsamında bilanço dışı bıraktıkları yükümlülüklerin, toplam aktiflerinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Öztürk (2016) Türk Hava Yolları A.O., Pegasus A.Ş. ve Lufthansa üzerine yaptığı çalışmada mali yapı oranlarının artacağı ve cari oranın ise azalacağı sonucuna ulaşmıştır. Öztürk ve Serçemeli (2016) Türkiye'de faaliyet gösteren Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.'nin 2015 finansal tablo verilerini esas aldıkları çalışmada toplam yükümlülüklerin özkaynaklara oranının yüzde 75,3, toplam yükümlülüklerin toplam aktiflere oranının yüzde 16,9 ve özkaynak kârlılık oranının yüzde 15,6 artacağını; ancak aktif kârlılık oranının yüzde 34,4 oranında azalacağını ortaya koymuşlardır.

Acar vd. (2017), ilk olarak Imhoff vd. (1991) tarafından önerilen ve Beattie vd. (1998) tarafından katkı verilen yapısal aktifleştirme modelini esas almak suretiyle hisse senetleri BIST 100 Endeksi'nde işlem gören ve perakendecilik, taşımacılık, telekom ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren 17 şirkete ilişkin 2010 ve 2016 yılları arasındaki verileri için oran analizi yapmışlardır. TFRS 16 öncesi ve sonrası durumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını t-testi ile test etmişlerdir. Buna göre, şirketlerin finansal yapı, kaldıraç, kârlılık oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı değişimlerin meydana gelmesinin muhtemel olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Marşap ve Yanık (2018), faaliyet kiralamalarının finansal tablolara alınmasıyla kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunun kâr veya zarar bölümünde amortisman ve finansman giderlerinin, finansal durum tablosunda ise kullanım hakkı varlıkları ile kiralama yükümlülüklerinin artacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Demir Ercan ve Selimler (2019) faaliyet kiralamalarının bilançoya alınmasıyla faiz, vergi ve amortisman öncesi kârın, toplam borçların toplam özkaynaklara oranının artacağını, hisse başına kâr/zararın, net varlıkların, faiz karşılama oranı ile aktif devir hızının azalacağını ortaya koymuşlardır.

Literatürde yer alan gerek yurt dışında gerekse de Türkiye'de faaliyet gösteren şirketler üzerine yapılan çalışmaların genellikle UFRS 16'nın bu şirketlerin finansal oranları üzerinde yaratacağı muhtemel etkilerin tahmin edilmesi üzerine yapıldığı görülmektedir. Ancak UFRS 16'nın yürürlüğe girmesi sonrasında finansal oranlar üzerinde yarattığı gerçek etkiler üzerine yapılan çalışmaların oldukça az sayıda olduğu görülmüştür. Örneğin, Raoli (2021) tarafından yapılan çalışmada şirketlerin UFRS 16 öncesi ve sonrası gerçek veriler esas alınmak suretiyle

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

karşılaştırılmıştır. Buna göre İtalya'da borsaya kote 167 şirket üzerine yapılan araştırma sonucunda bu şirketlerin faiz, vergi ve amortisman öncesi kârlarının arttığı, özkaynak kârlılığının etkilenmediği, aktif kârlılığı, yatırılan sermayenin getirisi ve faiz karşılama oranlarında meydana gelen değişimlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürde yer alan çalışmaların önemli bir kısmının teorik yaklaşımlar içermesi veya yeni kiralama muhasebesi modelinin finansal tablo ve oranlara yönelik gerçek etkileri değil de muhtemel etkileri tahmin etmeye yönelik olması bu çalışmanın esas motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, TFRS 16 öncesi ve sonrası verilerden yola çıkmak suretiyle yeni kiralama muhasebesi modelinin Borsa İstanbul'da yer alan şirketlerin ve sektörlerin finansal yapıları ve finansal performansları üzerine etkilerini incelemek amacıyla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H₁: TFRS 16 hükümlerinin uygulanması şirketlerin finansal yapıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratmıştır.

H₂: TFRS 16 hükümlerinin uygulanması şirketlerin finansal performansları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratmıştır.

3. VERİLER VE YÖNTEM

Çalışmanın örneklemini 2018 ve 2019 yılları sonunda yıllık finansal tablolarını yayımlamış olan ve hisse senetleri Borsa İstanbul'da işlem gören 147 adet şirket oluşturmaktadır. Bu örnekleme BİST Şirketleri arasında yer almakla birlikte farklı finansal tablo içeriğine sahip olmaları ve farklı muhasebe uygulamalarına tabi olmaları nedeniyle banka ve sigorta şirketleri gibi finansal kuruluşları yer almamaktadır. Ayrıca çalışmada özel hesap dönemine tabi olan, TFRS 16'ya geçiş tarihi farklı olan, faaliyet kiralamalarına yönelik olarak finansal tablo dipnotlarında yeterli düzeyde açıklama yapmayan ve faaliyet kiralaması yapmayan şirketler örneklem dışında bırakılmıştır. Tablo 1 örneklem seçimine ilişkin sayısal bilgiler ile örneklem kapsamındaki şirketlerin, dahil olduğu sektörlere göre dağılımına ilişkin bilgileri içermektedir.

Tablo 1: Örneklem Seçimi

Örnekleme Oluşturan Şirketler	Örneklem Sayısı
Borsa İstanbul Şirketleri	441
Kapsam Dışı Bırakılanlar:	
Mali Kuruluşlar (Bankalar ve Sigorta Şirketleri vb.)	(129)
Hesap Dönemi Farklı Olan Şirketler	(7)
TFRS 16'ya Geçiş Tarihi Farklı Olan Şirketler	(1)
Yeterli Düzeyde Açıklama Yapmayan/Faaliyet Kiralaması Uygulamayan Şirketler	(157)
Örnekleme Yer Alan Şirket Sayısı	147

**TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN
ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Sektör	Sayı	Yüzde (%)
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	1	0,68
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	4	2,72
İmalat	74	50,34
Elektrik, Gaz ve Su	7	4,76
İnşaat ve Bayındırlık	5	3,40
Toptan ve Perakende Ticaret, Lokantalar ve Oteller	18	12,25
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	7	4,76
Eğitim, Sağlık, Spor ve Diğer Sosyal Hizmetler	2	1,36
Teknoloji	23	15,65
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	1	0,68
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	2	1,36
Gayrimenkul Faaliyetleri	3	2,04
Toplam Örneklem Sayısı	147	100,00

Bu çalışmada Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda BIST Şirketleri başlığı altında yer alan halka açık şirketlerin finansal tablo ve dipnotları ile faaliyet raporlarından elde edilen ikincil verilerden faydalanılmıştır.

TFRS 16'nın şirketler üzerinde yaratmış olduğu etkilerin tespit edilmesine ilişkin oluşturulan hipotezlerin test edilmesine yönelik olarak literatürde yapılan çalışmaları esas almak suretiyle şirketlerin finansal yapılarıyla ve finansal performanslarıyla ilgili veriler esas alınmıştır. Finansal yapıya ilişkin H₁ hipotezinin test edilmesi amacıyla TFRS 16 öncesi ve sonrası (2018 yılı ve 2019 yılı) uzun vadeli yabancı kaynakların özkaynaklara oranı (UVYK/ÖK ve UVYK/ÖK') ve uzun vadeli yabancı kaynakların toplam aktiflere oranı (UVYK/TA ve UVYK/TA') esas alınmıştır (Nelson, 1963; Imhoff vd., 1991; Wong ve Joshi, 2015; Raoli, 2021). Finansal performansa ilişkin H₂ hipotezinin test edilmesi amacıyla TFRS 16 öncesi ve sonrası (2018 yılı ve 2019 yılı) faiz, vergi ve amortisman öncesi kâr (FAVÖK ve FAVÖK'), faiz ve vergi öncesi kâr (FVÖK ve FVÖK'), vergi öncesi kâr (VÖK ve VÖK') ve amortisman giderleri (Amort. Gid. ve Amort. Gid.') esas alınmıştır (Fafatas ve Fischer, 2016; Raoli, 2021). Sonraki aşamada TFRS 16 öncesi ve sonrası farklılıkların anlamlılığına ilişkin uygulanacak testlerin belirlenmesi amacıyla ilgili finansal oran değerlerine normallik testleri kapsamında hem Kolmogorov-Smirnov hem de Shapiro-Wilk testleri uygulanmıştır. Ayrıca Q-Q plot grafikleri ile çarpıklık ve basıklık sonuçları da incelenmiş olup, sonuç olarak söz konusu oran ve indekslere ilişkin değerlerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle TFRS 16 öncesi ve sonrası değişiklikler parametrik olmayan ve bir uygulamanın öncesi ve sonrasına ilişkin istatistiksel anlamlılığın araştırılmasında kullanılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi aracılığıyla incelenmiştir.

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Ayrıca TFRS 16'nın yarattığı tutarsal değişimlerle ilgili daha ayrıntılı fikir elde etmek ve karşılaştırma yapmayı sağlamak amacıyla bazı finansal veriler ve oranlar işlenmek suretiyle yeni birtakım veriler ve indeksler oluşturulmuştur. Bu indekslerin tamamı ilgili değişkenlerin 2019 değerlerinin 2018 değerlerine göre yüzdesel değişimine dayanmaktadır. Bunlar toplam aktiflerdeki değişim (ΔTA), toplam yükümlülüklerdeki değişim (ΔTY), uzun vadeli yabancı kaynakların özkaynaklara oranı karşılaştırılabilirlik indeksi ($Kİ_{UVYK/ÖK}$), uzun vadeli yabancı kaynakların toplam aktiflere oranı karşılaştırılabilirlik indeksi ($Kİ_{UVYK/TA}$), faiz, vergi ve amortisman öncesi kâr indeksi (FAVÖK İndeksi), faiz ve vergi öncesi kâr indeksi (FVÖK İndeksi), vergi öncesi kâr indeksi (VÖK İndeksi) ve amortisman indeksi hesaplanmıştır (Morales-Diaz ve Zamora-Ramirez 2018; Raoli, 2021). Yapılan analizin direncini kontrol etmek için geliştirilen bu değişkenlere Tek Örneklem Wilcoxon Testi uygulanmıştır. Tek Örneklem Wilcoxon Testi, oluşturulan karşılaştırılabilirlik indekslerinin tek bir değerden, diğer bir ifadeyle sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu analizlerin yapılmasında SPSS 21.0 programından faydalanılmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 2 çalışmada esas alınan tüm değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikleri içermektedir.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Medyan (Ortanca)	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
UVYK/ÖK	0,4417	0,2614	4,24470	-46,30	13,41
UVYK/ÖK'	0,4795	0,2624	5,43615	-53,76	21,37
UVYK/TA	0,1551	0,1114	0,14722	0,00	0,65
UVYK/TA'	0,1647	0,1174	0,16431	0,00	1,25
FAVÖK	495.621.906	49.986.873	1.388.538.646	-32.171.423	11.896.536.300
FAVÖK'	593.716.482	44.000.000	1.695.249.503	-46.143.000	14.682.736.800
FVÖK	341.276.405	36.318.394	927.018.252	-175.293.322	7.334.000.000
FVÖK'	395.901.739	38.632.000	955.432.634	-207.885.305	6.268.460.000
VÖK	184.984.690	11.612.244	755.080.349	-1.670.050.623	5.756.252.000
VÖK'	239.859.083	14.284.276	743.771.338	-606.817.335	5.056.000.000
Amort. Gid.	130.459.532	7.194.948	549.859.817	2.814	5.254.000.000
Amort. Gid.'	187.408.605	9.998.484	837.329.487	25.218	8.624.000.000
ΔTA	16,8585	0,1830	141,5279	-0,4185	1259,2910

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

ΔTY	18,1123	0,1831	152,3467	-0,8778	1432,7140
KI_UVYK/ÖK	0,4253	0,0270	9,80038	-92,9193	60,2872
KI_UVYK/TA	0,8736	0,0320	3,26685	-0,8852	30,5787
FAVÖK İndeksi	7,8398	0,0869	104,4177	-100,8854	1260,9057
FVÖK İndeksi	23,8472	0,0443	222,9388	-32,5708	2505,2930
VÖK İndeksi	11,8804	-0,1224	106,9268	-36,2436	976,9089
Amortisman İndeksi	0,9325	0,3212	2,45918	-0,9986	25,8943

Not. Uzun vadeli yabancı kaynakların özkaynaklara ve toplam aktiflere oranlarının ortalamaları 2019 yılında artmıştır. Yine ortalama değerler açısından FAVÖK, FVÖK, VÖK ve amortisman giderlerinde 2019 yılında tutarsal olarak artış meydana gelmiştir. Ayrıca tüm indeks değerlerinde artış gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Tablo 3'te şirketlerin finansal yapı ve finansal performans oranlarının TFRS 16 öncesi (2018 yılı) ve sonrası (2019 yılı) değerlerine ilişkin olarak oluşturulan hipotezlerin (H₁ ve H₂) ilişkili Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi aracılığıyla yapılan test sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bulunan p değerleri yüzde 5 anlamlılık seviyesine göre sonuçları göstermektedir.

Tablo 3: Şirketlerin Finansal Yapı ve Finansal Performans Oranlarının TFRS 16 Öncesi ve Sonrası Durumlarına İlişkin İlişkili Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Test Edilen Hipotezler	Test Edilen Hipotezlere İlişkin Değişkenler	p Değerleri
H ₁	UVYK/OK - UVYK/OK'	0,739
	UVYK/TA - UVYK/TA'	0,472
H ₂	FAVÖK - FAVÖK'	0,000
	FVÖK - FVÖK'	0,002
	VÖK - VÖK'	0,041
	Amort. Gid. - Amort. Gid.'	0,000

H₁ hipotezinin test edilmesiyle TFRS 16'nın uygulanmasının şirketlerin finansal yapısı üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 3'e göre, H₁ hipotezinin test edilmesiyle ilgili olarak TFRS 16 öncesi ve sonrası uzun vadeli yabancı kaynakların özkaynaklara oranı (UVYK/ÖK-UVYK/ÖK') açısından istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir (p=0,739>0,05). Benzer şekilde uzun vadeli yabancı kaynakların toplam aktiflere oranı (UVYK/TA-UVYK/TA') açısından da TFRS 16 öncesinde ve sonrasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir (p=0,472>0,05).

**TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN
ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

H₂ hipotezi aracılığıyla TFRS 16'nın uygulanmasının şirketlerin finansal performansı üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, H₂ hipotezinin test edilmesine ilişkin TFRS 16 öncesi ve sonrası FAVÖK (p=0,000<0,05), FVÖK (p=0,02<0,05), VÖK (p=0,041<0,05) ve amortisman giderleri (p=0,000<0,05) değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Tablo 4'te Tek Örneklem Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kapsamında incelenen değişkenlerin medyan değerlerine ilişkin olarak oluşturulan sıfır (boş) hipotezinin yüzde 5 anlamlılık seviyesindeki istatistiksel sonuçları özetlenmektedir. Bu test kapsamında p değerlerinin 0,05'ten küçük olması, sıfır hipotezinin kabul edilmesinin mümkün olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 4: Şirketlerin Finansal Yapı ve Finansal Performans Oranlarıyla İlgili Geliştirilen Değişken ve İndekslerin TFRS 16 Öncesi ve Sonrası Durumlarına İlişkin Tek Örneklem Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Sıfır Hipotezleri	p Değerleri	Karar
Δ TA değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,000	Sıfır Hipotezinin kabul edilmesi mümkün değildir.
Δ TY değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,000	Sıfır Hipotezinin kabul edilmesi mümkün değildir.
KI_UVYK/OK değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,064	Sıfır Hipotezinin reddedilmesi mümkün değildir.
KI_UVYK/TA değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,008	Sıfır Hipotezinin kabul edilmesi mümkün değildir.
FAVÖK İndeksi değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,338	Sıfır Hipotezinin reddedilmesi mümkün değildir.
FVÖK İndeksi değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,632	Sıfır Hipotezinin reddedilmesi mümkün değildir.
VÖK İndeksi değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,147	Sıfır Hipotezinin reddedilmesi mümkün değildir.
Amortisman İndeksi değişkeninin medyan değeri sıfıra eşittir.	0,000	Sıfır Hipotezinin kabul edilmesi mümkün değildir.

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Tablo 4'e göre, şirketlerin toplam aktif (ΔTA) ve yükümlülüklerindeki (ΔTY) değişime ilişkin sonuç $p=0,000<0,05$ olduğundan, faaliyet kiralamalarının TFRS 16 ile birlikte bilançoya alınmasının ilgili değişkenlerin medyan değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir değişiklik yarattığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde uzun vadeli yabancı kaynakların toplam aktiflere oranına ilişkin oluşturulan indeks ve (KI_UVYK_TA için $p=0,008<0,05$) amortisman indeksi için istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p=0,000<0,05$).

5. SONUÇ

TFRS 16 Kiralamalar Standardı'nın yayımlanmasıyla birlikte, geçmişte finansal tablo dipnotlarında açıklanan faaliyet kiralamalarının finansal durum tablosuna dahil edilmesi öngörülmüştür. Böylece uzun yıllar boyunca bilanço dışı kiralamalar olarak bilinen bu tür kiralamaların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması üzerinde yaratacağı muhtemel etkilere ilişkin yürütülen tahmini tartışmalar son bulmuştur.

Bu çalışmada TFRS 16'nın yürürlüğe girmesi sonucunda Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin finansal yapı ve performansları üzerinde oluşan etkilerin ampirik bir şekilde ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda literatürde yapılmış olan çalışmalar incelenmiş olup şirketlerin finansal durumlarını ve performanslarını yansıtan çeşitli değişkenler ve finansal oranlar esas alınmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular TFRS 16'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte şirketlerin finansal yapıları açısından istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılık olmadığına işaret etmektedir. Dolayısıyla TFRS 16'nın öncesi ve sonrası için bu çalışmada esas alınan değişkenler açısından şirketlerin finansal durum tablosu üzerinde önemli bir etkisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Şirketlerin finansal performansları açısından FAVÖK, FVÖK, VÖK ve amortisman giderlerinin TFRS 16 öncesi ve sonrası ile karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı değişiklikler gösterdiğini ifade etmek mümkündür. Bu değişkenler özellikle gelir tablosu ile ilişkili olduğundan, TFRS 16'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte faaliyet kiralamalarına ilişkin yeni muhasebe modelinin gelir tablosu üzerinde önemli değişiklikler yarattığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışma özellikle Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren tüm şirketleri araştırmaya dahil etmesi bakımından oldukça geniş kapsamlı bir örneklem içermekte olup, TFRS 16'nın örneklemde yer alan şirketler üzerine olan etkilerini gerçek tutarlar aracılığıyla ortaya koymaktadır. Dolayısıyla çalışmada elde edilen bulguların muhasebe uygulamacıları ile ulusal ve uluslararası standart koyucu kuruluşlara fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çalışma birtakım sınırlılıklar da içermektedir. Örneğin, çalışma yalnızca Borsa İstanbul Şirketleri üzerine

TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

uygulanmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelerdeki şirketleri kapsayacak şekilde yapılacak çalışmalarla daha geniş kapsamlı ve geçerli sonuçların elde edilmesi mümkündür. Ayrıca bu çalışmada nicel bir araştırma yapılmış olup, gelecekte yapılacak çalışmalar hem Türkiye hem de başka ülkeler açısından TFRS 16'nın yarattığı etkilerin nitel araştırma yöntemleri kullanılmak suretiyle incelenmesi, bu alandaki araştırmaların derinleşmesini sağlayacaktır.

6. KAYNAKÇA

Abdel-Khalik, A. R. (1981). The economic effects on lessees of FASB Statement No. 13, accounting for leases. (Research Report). Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation.

Acar, M., Temiz, H. & Aktaş, R. (2017). UMS 17 Kiralama İşlemleri standardından UFRS 16'ya geçişin finansal tablolar üzerinde etkisi: Borsa İstanbul örneği. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(3), 592-623.

Akbulut, H. D. (2018). Faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal tablolara ve finansal oranlara etkisi üzerine bir telekomünikasyon şirketinin vakâ incelemesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 78, 17-36.

Aktaş, R., Karğın, S. & Demirel Arıcı, N. (2017). Yeni kiralama standardı UFRS 16'nın getirdiği yenilikler ve işletmelerin finansal tablolarına ve finansal oranlarına olası etkilerinin değerlendirilmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 9(4), 858-881.

Aslan, Ü. (2018). UFRS 16 Kiralamalar Standardı kapsamında faaliyet kiralamasının kiracı işletme tarafından muhasebeleştirilmesi ve raporlanması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 77, 55-68.

Beattie, V., Edwards, K., & Goodacre, A. (1998). The impact of constructive operating lease capitalization on key accounting ratios. Accounting and Business Research, 28(4), 233-254.

Bennett, B. K., & Bradbury, M. E. (2003). Capitalizing non-cancellable operating leases. Journal of International Financial Management and Accounting, 14(2), 101-114.

Branswijck, D., Longueville S., & Everaert, P. (2011). The financial impact of the proposed amendments to IAS 17: Evidence from Belgium and the Netherlands. Accounting and Management Information Systems, 10(2), 275-294.

**TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN
ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Demir Ercan, D. & Selimler, H. (2019). Yeni kiralama standardı TFRS 16'nın finansal tablolara etkisi. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(46), 5408-5417.

Duke, J.C., Hsieh, S.J., & Su, Y. (2009). Operating and synthetic leases: Exploiting financial benefits in the post-Enron era. *Advances in Accounting*, 25(1), 28-39.

Durocher, S. (2008). Canadian evidence on the constructive capitalization of operating leases. *Accounting Perspectives*, 7(3), 227-256. <https://doi.org/10.1506/ap.7.3.2>.

Elliott, B. & Elliott, J. (2017). *Financial accounting and reporting (18th Edition)*. Harlow: Pearson Education.

Erol, A., Yıldırım, E., & Toroslu, V. (2011). *Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama [Leasing] İçtihatlı-Gerekçeli (2. Baskı)*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.

Fafatas, S., & Fischer, D. (2016). The effect of the new lease accounting rules on profitability analysis in the retail industry. *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 28(1), 19-31.

Fitò, M. A., Moya, S., & Orgaz, N. (2013). Considering the effects of operating lease capitalization on key financial ratios. *Spanish Journal of Finance and Accounting*, 159, 341-369.

Fülbier, R. U., Silva, J. L., & Perdehirt, M. H. (2008). Impact of lease capitalization on financial ratios of listed German companies. *Schmalenbach Business Review*, 60, 122-144.

Giner, B., Merello P., & Pardo, F. (2019). Assessing the impact of operating lease capitalization with dynamic Monte Carlo simulation. *Journal of Business Research*, 101, 836-845.

Goodacre, A. (2003). Operating lease finance in the UK retail sector. *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 13(1), 99-125.

Graham, R. C., & King, R. D. (2011). Decision usefulness of whole-asset operating lease capitalizations. *Advances in Accounting*, 29(1), 60-73.

Grossmann, A. M., & Grossmann, S. D. (2010). Capitalizing lease payments: Potential effects of the FASB/IASB plan. *CPA Journal*, 80, 6-11.

Imhoff, E. A., Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1991). Operating leases: Impact of constructive capitalization. *Accounting Horizons*, 5(1), 51-63.

**TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN
ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Imhoff, E. A., Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1997). *Operating leases: Income effects of constructive capitalization. Accounting Horizons, 1(2), 12-32.*

Jesswein, K. R. (2009). *Analyzing creditworthiness from financial statements in the presence of operating leases. Academy of Accounting and Financial Studies Journal, 13(1), 75-90.*

Joubert, M., Garvie, L., & Parle, G. (2017). *Implications of the new accounting standard for leases (IFRS 16) with the inclusion of operating leases in the balance sheet. Journal of New Business Ideas & Trends, 15(2), 1-11.*

KGK. (2008). *TFRS 16 Kiralamalar. Ankara. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TFRS%2016.pdf*

KGK. (2018a). *TMS 17 Kiralama İşlemleri. Ankara. <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TMS17.pdf>*

KGK. (2018b). *Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve. Ankara. [https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20\(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC\).pdf](https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC).pdf)*

Marşap, B & Yanık, S. (2018). *IFRS 16 kapsamında kiralama işlemlerinin finansal raporlamaya etkisinin incelenmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 80, 23-42.*

Morales-Diaz, J., & Zamora-Ramirez, C. (2018). *The impact of IFRS 16 on key financial ratios: A new methodological approach. Accounting in Europe, 15(1), 105-133.*

Mulford, C., & Gram, M. (2007). *The effect of lease capitalization on various financial measures: An analysis of the retail industry. The Journal of Applied Research in Accounting and Finance, 2(2), 3-14.*

Nelson, A. (1963). *Capitalizing leases: The effect on financial ratios. Journal of Accountancy, 116(1), 49-58.*

Örten, R. & Karapınar, A. (2013). *Türkiye muhasebe standartları ile uyumlu dönemsonu muhasebe uygulamaları. Ankara: Gazi Kitabevi.*

**TFRS 16 KİRALAMALAR STANDARDI'NIN BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN
ŞİRKETLERİN FİNANSAL YAPILARINA VE PERFORMANSLARINA OLAN
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Özdoğan, B. & Uygun, U. (2020). TMS 17 Kiralama İşlemleri standardından TFRS 16 Kiralamalar standardına geçişte BİST şirketlerine yönelik sektörel etkilerin karşılaştırmalı analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 209-227.

Öztürk, C. (2016). UFRS 16 Kiralama İşlemleri standardının eski UMS 17 standardı ile karşılaştırılması ve Almanya ve Türkiye'de Hisse senetleri halka açık olan hava yolu şirketlerinin finansal durumuna etkisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 1-50.

Öztürk, M. & Serçemeli, M. (2016). Impact of new standard "IFRS 16 Leases" on statement of financial position and key ratios: A case study on an airline company in Turkey. *Business and Economics Research Journal*, 7(4), 143-157.

Pardo Pérez, F., Giner Inchausti, B., & Cancho Ortega, R. (2015). Operating leases: An analysis of the economic reasons and the impact of capitalization on IBEX 35 companies. *Working paper, University of Valencia*.

Raoli, E. (2021). Transition to the new lease accounting model (IFRS 16) and companies' performance evidence from Italian listed companies. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 3(25), 1-18.

Sarı, E. S., Altıntaş, T., Taş, N. (2016), The effect of the IFRS 16: Constructive capitalization of operating leases in the Turkish retailing sector. *Journal of Business, Economics and Finance*, 5(1), 138-147.

Sing, A. (2011). A restaurant case study of lease accounting impacts of proposed changes in lease accounting rules. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 23(6), 820-839.

Şentürk, F. (2016). Türk vergi mevzuatı kapsamındaki faaliyet kiralaması yapan işletmelerde muhasebe uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 619-639.

Veverková, A. (2019). IFRS 16 and its impacts on aviation industry. *Acta Universitatis Agriculturae Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 67(5), 1369-1377.

Wong, K., & Joshi, M. (2015). The impact of lease capitalization of financial statements and key ratios: Evidence from Australia. *Australian Accounting, Business and Finance Journal*, 9(3), 27-44.